

EDITORIAL

Pursigido nga atuhan an waray wantas nga pasista nga terorismo ha kabaryuhan

Waray wantas an pasista nga terorismo han rehimen US-Duterte ha kabaryuhan yana nga tuig. Waray kapareho an kamadarahug han mga armado nga alipures ni Duterte kontra ha masa nga parag-uma ngan mga kablus. Ha butnga han naranubos nga pandemya ngan mga kalamidad, padayon an saywar, panarhug ngan paniktik ha mga baryo ngan komunidad nga gintutuohan nira nga mayda mga organisasyon masa ngan sa-nga han Partido o diri ngani nasuporta ngan nasimpatiya ha Bagong Hukbong Bayan (BHB). Ini nga kampanya han pagpuyoy ha masa, ilarum han ginta-wag nga Joint Campaign Plan-Kapanatagan, kaparte han dagko, suso ngan padayon nga operasyon pankombat nga nakatadong ha mga prente gerilya han BHB.

Gindudumog, ginsasakop ngan ginahadi-hadian han Retooled Community Support Program (RCSP) han Armed Forces of the Philippines (AFP) an mga kabaryuhan. Ultimo nga pasista nga katuyuanan hini an pagtanggap han anuman nga impluwensya han rebolusyunaryo nga kagiusan. Nag-iiha an RCSP hin 3-6 kabalun ha pinakahalipot, o tubtub tulo katuig ha magkakranit nga mga baryo.

Pasista nga katuyuanan hini an buungon an pagkaurusa ngan bibli-gay han masa. Gin-uusa-usa ngan

gindudumog nira an mga ginsus-petsahan nga kaparte han mga organisasyon masa, an mga mayda kauropdan nga Pula nga mangaraway o kadre han Partido, hadto anay mangaraway o hin-o man nga nadiri nga lumuhod, sumurender o ibutang ha kadelikaduhan an ira mga kahimaryo.

Gin-gagamit han mga pasista an *red-tagging*. Gin-aanunsyo an mga ngaran ha radyo o ginbubutang ha mga tarpolin. Gin-eekisan hin pula an mga balay nga gindududahan. Ginpapatawag o ginkukuha hira

agud magsumat o "magpalimyo han ngaran" ha mga kampo militar, ngan didto "sumurender" o magpa-gamit ha mga paniktik ngan pagsu-sumat, o bumulig ha mga proyekto nga ginkakwartahan han militar.

Ginpipriso dayon o diri ngani gintatarhug nga papatayon an mga nadiri. Ginbabalik-balikan ha balay, tubtub nga ginpapalibutan, ginsasaka, o ginrireyd ngan ginrerekisa kaagsuban ha disoras han kagab-i-hon. An padayon nga "nagmamata-tig-a" ha dayuday ginpatatay. Sus-runod an mga kaso han pagmasaker nga ginpapagawas ha balita nga engkwentro ha BHB. Hini nga 2020, diri mamenos ha 290 an mga parag-uma nga ginpatay han mga pasista.

An masa nga parag-uma pirit nga ginpapasunod ha mga arbitrar-yo nga palisiya nga gin-iimponer han mga pasista, sugad han pagli-mitar ha poyde paliton nga pagkaon ngan suplay, o pagdiri nga magtra-baho ha ira mga uma tungod kuno ha "social distancing." Puros waray

ini ligal nga basaranan, talapas ha katungod ngan sobra nga pabug-at ha masa.

Ginriribok an kamurayawan han taghimaryo. Nangunguna an mga hambog ha mga pabulang, paghubog, paggamit hin iligal nga druga, pornograpiya ngan paniniyupi ha kababayin-an. Nagpapabuto hira hin pusil ha kagab-ihon agud manhadlok. Naghuhulog hin bomba ngan nanganganyon ha bubkid nga hirani ha baryo nga naghihibang ha mga umhanan ngan pananag-iyah han masa, ngan nagsasabrag hin grabe nga kahadlok, labina ha mga bata.

Nagpapasarang an kaaway hin wala-tuo nga intriga agud rub-on an pagtapod han masa ha kada tag-sa ngan rub-on an ira mga organisasyon. Ginpapakaraot nira an sundalo han katawhan ngan gintatarhug an taghimaryo nga hira an pagmumurangtan han kasina kun maglansar hin taktikal nga opensiba ha ira lugar.

Hilarum an igindurot nga perwisyo han mahugaw nga gerra han pasista nga rehimen ha pira nga mga prente gerilya. Nagin pasibo ngan nadisorganisa an masa ngan waray makaato ha atubangan han panlasurbo ngan pangabuso han

kaaway. Tungod ini ha pira nga kaluyahan han mga komite han Partido ngan yunit han hukbo nga paspas nga humaum ha estilo nga dumog han kaaway ngan himuon an ginkikinahanglan nga mga pitad agud igpabilin an mahugot nira nga sumpayan ngan buligay han masa.

Sugadman, ha mas damo nga prente gerilya, maungod nga nakakapanindugan ngan nakakaato an masa kaupod an ira hukbo. Nag-agi man hira hin mga destroso, pada-yon hira nga nabuhat ngan nakikigbisog.

Ha hugot nga pagbulig ngan giya han Partido ngan hukbo, nahihimo han masa nga igpabilin an pagkaurusa ngan durungan nga gumios ngan gitgitay nga umato. Kun kaupod an hukbo, diri hira nahahadlok. Naninindugan hira para ha ira mga katungod ngan ginpapakigbisog an ira kaupayan. Diri hira nagbabaya-ay. Ginpapakigbisog han ngatanan an kaupayan han kada tag-sa. An kamadarahug ngan pan-gigipit kolektibo ngan maungod nira nga gin-aatubang. Riko na an eksperyensya han masa ha pag-ato, aragtubangay man o iba nga mahimuon nga pamaagi. Duruyog nira nga ginkontra an mga mando han kaaway, ginlalangan-langan ngan ginbabale-

waray. Diri hira nauubusan hin pamaagi samtang determinado ngan hitaas an diwa nga mapan-ato.

Dirudiretso nga ginpapakusog ngan ginpapahiluag an mga organisasyon masa agud butkon an pagkaurusa ngan isahon an ira diwa ngan kapas nga umato. Bisan aada ha baryo an kaaway, nahihimo nira nga magtitirok para mag-erestorya ngan mag-assemblya nga diri nakikit-an o nahibatian han mga pasista. An pinakamakusog nga organisasyon aktibo ha propaganda ngan edukasyon. Pursigido nira nga nasusukna an terorista nga mga krimen han AFP ngan rehimen Duterte ngan naibubuksas an mga pasista nga pagbinuwa hini.

Atubangan han paglasurbo han kampanya nga panmuypoy han rehimen, diri ginpapabay-an nga mautod an pagkaurusa nga nagdudugtong ha masa ngan hukbo. Tungod kay kinahanglan, damo nga mga pamaagi han pagpahibaro ngan sumpayan. Waray wantas an pagbulig han hukbo ha mga kontrapudal nga pakigbisog han masa. Aktibo liwat an hukbo ha pakig-away ha armado nga alipures han kaaway. Ginbubungkag an pukot han mga espiya han kaaway. An magpaso ha mata han kaaway temporaryo nga ginpatig-ob o ginbibilngan hin poyde maukyan. An mga pasista nga kriminal ha baryo ginsirutan--gin-iisnayp o ginpapabutan.

Ginpamatud-an ha bug-os nga nasud nga diri bisan san-o hul-os nga mapeperdi an determinasyon han masa nga rinaugdaug nga umato ngan pakyason an pasista nga pangabuso. Kinahanglan purutan hin leksyon ngan inspirasyon an mga maisugon nga eksperyensya ha pakig-away han masa, han hukbo ngan Partido ngan an labaw nga paghuluag ngan paghilarum han rebolusunaryo nga base panmasa ha kabaryuhan.

Ha ungara nga magpabilin ha poder ngan igpadayon an paghakin ngan kurapsyon, seguridad nga diri babayaan an pasista nga rehimen ni Duterte an masa ngan ipapadayon an pangabuso ngan pagpakuri ha ira. Kundi samtang mas nagigin madarahug ngan brutal hi Duterte, dugang nga nagigin determinado an masa ngan hukbo nga umato ngan hasugon an dalan han gerra han katawhan. AB

Bolyum LI Ihap 24 | Disyembre 21, 2020

Igin-gagawas an *Ang Bayan* ha yinaknan nga Pilipino, Bisaya, Iloko, Hiligaynon, Waray ngan Ingles. Nakarawat an *Ang Bayan* han mga kontribusyon ha porma han mga artikulo ngan balita. Gin-aaghat liwat an mga mambarasa nga magpaabot han mga suson ngan rekomendasyon ha ikauuswag han aton mantalaan.

 [instagram.com/prwcnewsroom](https://www.instagram.com/prwcnewsroom)

 [@prwc_info](https://twitter.com/prwc_info)

 cppinformationbureau@gmail.com

Gin-uunod

Editorial: Pursigido nga atuhan an waray

wantas nga pasista nga terorismo ha kabaryuhan	1
Mga protesta luyo han <i>lockdown</i>	3
Mga krimen han AFP ha Sultan Kudarat	4
Mga protesta ha bug-os nga kalibutan	5
An babaye ha gerra han katawhan	6
Nagsusulaysukay nga sundalo, gin-ambus	7
Kaso kasumpay han Antique 7, inunhan	7
Bag-o nga maniobra han mga Marcos	7
Hustisya para kan Alvin Luque!	7
Pasko han kakurian ngan kagutom	8
Ha dagmit nga pulong	9
Cuba: Pag-isa han kapas nga pankalibsugan	10

An *Ang Bayan* igin-gagawas duha kabeses kada bulan han Komite Sentral han Partido Komunista ng Pilipinas

Mga protesta han katawhan ha luyo han *lockdown*

Ginsingabot han rehimen ni Duterte an pandemya nga Covid-19 agud pugngan an katungod han katawhan nga magpahayag, mag-organisa ngan magprotesta. Napugngan han militarista nga *lockdown* nga brutal nga ginpatuman han mga pulis ngan sundalo an pagsamwak han mga paggios nga nag-uundong han ayuda, panginabuhi ngan katungod. Ha luyo hini, nakaglansar gihapon hin pira nga dagko ngan damo nga gudti nga mga gios protesta an mga demokratiko nga sektor yana nga tuig.

Ha inisyal nga natirok nga datos han *Ang Bayan*, mayda masobra 400 nga paggios yana nga tuig han 2020. Dose hini mga mayor nga paggios ha Metro Manila. Sunod ha Metro Manila, pinakadamo an nainlansar ha Southern Tagalog ngan Cebu. Labot ha rali, ginhimo liwat an mga barikada, pankultura nga protesta, paghulad, piket, karaban ngan mga kampuhan.

Gudti ngan dagko nga paggios

Pinakadamo an tumabong ha paggios hadton Nobyembre 30 ha Adlaw ni Bonifacio. Gintambungan ini hin 5,000 katawo. Panawagan han paggios an pagbasura ha Anti-Terror Law han rehimen. Pinakadamo nga paggios ha bug-os nga nasud an nahimo kontra hini nga balaud. Iginhimo kontra hini an gudti kundi damo, dagmitay ngan haglipot nga paggios ha mga sentro nga syudad ngan bungto ha Luzon, Visayas ngan Mindanao. Kadam-an ginpartisiparan han mga grupo han kabataan-unan.

Labot hini, mayda mga paggios kontra ha liberalisasyon han importasyon han bugas, ABS-CBN *shutdown*, *red-tagging*, pan-gigipit ngan panmatay, demolisyon ngan reklamasyon han tuna. Mayda liwat mga rali nga nananawagan han protek-

syon han mga trabahador nga pan-kalibsugan, *mass testing*, dagmit nga sadang nga ayuda, talwas nga pagbalik-han-klase, *academic ease*, balik-pasada ngan dugang nga sweldo, *hazard pay* ngan badyet para ha mga serbisyo sosyal. Mayda liwat mga paggios agud kundinaron an pagpatay ha mga aktibista sugad kanda Randal Echanis ngan Zara Alvarez ngan pan-gigipit ha iroy nga hi Reina Nasino ngan iya puya nga hi River.

Ha una nga parte han *lockdown*, nalusutan han mga organisasyon an mga restriksyon ngan pinangunahan an mga protesta ha mga kabablayan ngan komunidad. Ginpartisiparan ini han 10-20 nga maghipid. Ginhimo nira an mga *noise barrage* ngan dudrungan nga nanawagan ha ira mga *social media account*.

Kadungan hini an mga protesta ngan rali ha *online* o ha *internet*. Mayor hini an paghinumdom ha Internasyunal nga Adlaw han Pagtrabaho diin nagkirigta *online* an mga nagpartisipar agud mamati ha mga pahayag ngan panawagan. Gindunganan ini hin piket ha sakob han University of the Philippines (UP) ha Diliman, Quezon City.

Protesta ha kakarsadahan

Una nga sumamwak an protesta

ha kakarsadahan ha Barangay Bagong Pag-asa ha Quezon City nga iginduso ha kawaray ayuda ha mga kablas-ha-syudad hadton Abril 1. Madagmit ngan madarahug ini nga ginpuyopoy han mga pulis.

Utro nga naduso nga pagprotesta ha kakarsadahan an mga aktibista hin iratsada han rehimen an Anti-Terror Law ha Kongreso. Dagmit nga nagtirok ha UP-Diliman hadton Hunyo 4 an masobra 1,000 katawo agud kundinaron an pagratsada ha balaud. Utro hira nga nagtitirok hadton Hunyo 12. Ha masunod nga mga bulan, nagin sentro an unibersidad ngan upisina han Commission on Human Rights ha sakob han kampus ha pira pa nga mga mayor nga paggios, kalakip an protesta ha SONA. Iginpatuman ha mga protesta an *social distancing* ngan pagsul-ot hin *face mask*.

Pinakadamo nga paggios an sektor han transportasyon. Masobra napulo kabeses nga nagpiket an mga drayber ngan opereytor han dyip agud igdemanda an balikpasada.

Nagpartisipar an mga progresibo nga indibidwal ngan organisasyon ha sobra lima kabeses nga pagtirok han mga trabahador han ABS-CBN ha ganghaan han istasyon ha Quezon City.

Syahan nga utro nga nagtirok ha Mendiola ha Manila an mga grupo han LGBT hadton Hunyo 26. Sunod nga protesta hini an martsada han mga kablas, adlaw han pag-ato han mga parag-uma ngan internasyunal nga adlaw han tawhanon nga katungod.

Ngatanan nga mayor nga mga paggios mayda kadungan nga mga protesta ha mga syudad han Baguio, Cebu, Bacolod, Iloilo, Roxas, Davao ngan iba pa. Gintambungan ini ha gintatantiya nga aada ha 150-300 nga mga raliyista.

Ha kabug-usan, masobra 300 nga aktibista ngan mga boluntir an ginaresto ngan temporaryo nga gindetenir samtang tikadto o nakada mismo han rali tungod kuno ha mga pagtalapas ha mga palisiya han *lockdown*.

7 nga aktibista, gin-aresto ha Adlaw han Tawhanon nga Katungod

Iligal nga gin-aresto han mga elemento han Philippine National Police (PNP)-Criminal Investigation and Detection Group an pito nga aktibista hadton Disyembre 10, Internasyunal nga Adlaw han Tawhanon nga Katungod, ha burublag nga lugar ha Metro Manila.

Ginrekisa ngan gintamnan hin mga pusil ngan paburuthon an gin-uukyan nga mga balay nira Lady Ann Salem, *editor* han *Manila Today*, ngan mga organisador han trabahador nga hi Dennise Velasco, Rodrigo Esparago, Romina Astudillo, Mark Ryan Cruz, Joel Demate ngan Jaymie Gregorio, Jr. Gin-aresto ngan ginsalawdan hira hin hini-mu-himo nga kaso subay ha gintanom nga mga ebidensya. Ngatanan nga mga *search warrant* ginpirmahon ni Judge Cecilyn Burgos-Vilavert han Quezon City Regional Trial Court. Kakunsabo ni PNP Chief Gen. Debold Sinas an nasinger nga huwes ha damo nga kaso han pangaresto ha Negros ngan National Capital Region. Gimbansagan nga "pabrikahan han mandamyento" an iya upisina ngan gin-

papaimbestigahan na ha Kongreso.

Hiluagan an nagin pagkunderan ha rehimen ha pag-atake ha libre nga pamamahayag ngan pag-uunyon. An *Manila Today* kalakip han gin-*red-tag* han National Task Force to End Local Communist Armed Conflict ha naglabay nga pagpamati ha Senado tungod ha pagpagawas hini han mga sinurat nga kritikal ha rehimen. An mga unyonista naman gindakop tungod ha pagigin aktibo ha pakigbisog kontra ha kontraktwalisasyon han dagko nga kompaniya sugad han PLDT, Jollibee, Regent 8, Pepsi ngan iba pa.

Gin-*red-tag* nga doktora ha Negros, ginpatay

Usa nga doktor nga gintahapan nga myembro han Bagong Hukbong

Bayan (BHB) an ginpusil han *death squad* han rehimen hadton Disyembre 15 ha Guihulungan Ciy, Negros Oriental. Namatay ha panmusil hi Dr. Mary Rose Sancelan, lider han lokal nga *task force* kontra ha Covid-19 ngan nag-uusahan nga doktor ha upisina nga pankalibisugan ha syudad. Ginpatay liwat an iya asawa nga hi Edwin, nga upod niya hadton tiuli hira ha ira balay.

Antes patayon hi Sancelan, pauru-utro hiya nga gin-*red-tag* han Kagubak, usa nga kontra-komunista nga grupo nga paramilitar nga ginpapadalagan han pulis ngan militar ha Negros. Gin-ngaranan hiya han grupo komo hi JB Regalado, tagapagyakan han BHB-Central Negros, hadton 2018. Hadton 2019, nagpahayag na hin kabaraka para ha iya kinabuhi hi Sancelan kundi ginpili pa gihapon niya nga magpabilin ha syudad agud magserbe ha katawhan. AB

Mga krimen han AFP ha Sultan Kudarat ngan Western Samar

WARAY-WANTAS AN mga krimen ngan pagtalapas han Task Force Central (TFC) han militar ha katawhan han Sultan Kudarat. Hadton Septyembre 10, umabot ha 15 nga pamilya ha Sityo Tupi Bato, Midtungok, Sen. Ninoy Aquino, Sultan Kudarat, an nawarayan hin urukyan kahuman sunugon han 37th IB an ira mga balay ngan produkto ha uma.

Ha sumat han BHB ha rehiyon, inabot ha 2,800 nga Dulangan Manobo, Tiduray, Moro ngan dapon an nagin biktima han pan-gigipit ngan panmatay han yunit tikang han Enero tubtub Nobyembre yana nga tuig.

Kalakip ha mga krimen han TFC an pagpatay kan Milboy Dakula, 17, ngan Dino Limboy, 23, hadton Septyembre 4 ha Barangay Santa Clara, Kalamansig. Hadton Septyembre 5 naman ha pareho nga barangay, igin-gapos ngan ginbitay ha puno han kahoy an mayda sakit ha hunahuna nga hi Cris Macargas, 40 anyos. Hadton Oktubre 22, ginsulaysukay, ginkawatan ngan ginsunog han mga sundalo an usa nga balay ha Sityo Ebe, Barangay Lagubang, Sen. Ninoy Aquino.

Nakapailarum an TFC ha Western Mindanao Command nga ginkokomponer han 37th IB, 7th IB, 6th IB ngan PNP Special Action Force.

Western Samar. Pinakaurhi nga biktima han panmatay han 46th IB ha prubinsya hi Joey Ocasla, 38, residente han Barangay Sinalangtan, Calbiga. Ginpusil hiya ha iya balay hadton Oktubre 23, alas-3 han kaagahon kahuman niya abrihon an purtahan ha mga sundalo nga namimiling ha iya asawa nga kapitan han barangay. Ginpatay gihapon hadton Septyembre hi Juanita Pacayra, kapitan han Barangay Antol.

Biktima gihapon han 46th IB hi Teddy Solayao, residente han Barangay Magdawat, nga ginpatay ha iya umhanan hadton Agosto.

Terorismo han estado, tapuson!

Tulo kayukot nga katawhan an nagmartsa ngadto ha Mendiola ha Manila agud hinumdumon an Internasyunal nga Adlaw han Tawhanon nga Katungod hadton Disyembre 10. Panawagan han mga organisasyon ha pangunguna han Karapatan ngan Bayan nga **pakyason an terorismo han estado.**

Gin-iinsister nira an pagtapos ha mga atake ha mga progresibo ngan aktibista ngan ha makamaratay nga *red-tagging* han estado. Kadungan hini, nasalawad hin 6 nga kaso kontra han pangabusos han otoridad ha Ombudsman an upat nga organisasyon ngan duha nga mambaralad agud patalsikon ha poder an tulo nga upisyal han NTF-ELCAC nga aktibo ha *red-tagging* ha mga aktibista.

Iginpabutho han pandemya an protesta han milyun-milyon nga katawhan

W aray kapareho nga paglaprak han internasyunal nga ekonomiya ngan krisis ha kalibsugan an naghurma ha tuig 2020. Milyun-milyon an nagkasakit ngan namatay, ngan mas damo pa an nawarayan hin trabaho ngan kita. Mas naggrabe an kakurian ngan gutom ha damo nga parte han kalibutan. Imbes nga ayuda ngan suporta, ngan pagpakusog han sistema nga pankalibsugan, mas agsub nga pan-gigipit ngan pamamasismo an baton han damo nga gubyrno ha araba han kada nira katawhan. Ini nga mga kundisyon nga nagluon ha hadto pa nga grabe nga krisis han sistema nga kapitalista, an matambok nga tuna diin bumutho ngan sumamwak an mga protesta nga ginpartisiparan han pinakadamo nga katawhan ha naglabay nga lima kadekada.

Usa hini an protesta han 250 kamilyon nga mga parag-uma ngan trabahador ha India kontra ha neoliberal nga mga palisiya ha agrikultura han pasista ngan makiimperyalista nga rehimen ni Modi. Milyun-milyon an nagmartsa ngadto ha nasyunal nga kapitolyo ngan ha magkalain-lain nga parte han nasud, lahos ha yukut-yukot nga mga ulang ngan pulis, agud pwersahon an estado nga ig-atras an kontra-katawhan nga mga proposisyon ngan hatagan hira hin subsidiyo. Umani hin hiluag nga suporta an kagiusan tikang ha mga pambutnga nga pwersa, midya ngan iba pa nga institusyon. Ha presente, ikaduha an India ha mayda pinakadamo nga molupyo nga natapnan hin Covid-19.

Ha US, naporma an gamhanan nga kagiusan nga Black Lives Matter ha butnga han pinakagrabe nga krisis nga pankalibsugan ha nasud. Bumutho an hiluagan nga mga protesta hadton Mayo, sumamwak

ngan gintatantiya nga pumungkay hadton Hunyo diin umabot ha masobra 26 kamilyon an nagsering nga nagpartisipar hira ha mga paggios ha magkalain-lain nga parte han nasud. Hadton Oktubre, masobra 7,000 nga paggios na an nailansar hini nga kagiusan. Dugang ini nga nagkusog durot han natikagrabe nga diskuntento han katawhan kontra ha pakyas nga baton ni Donald Trump ha pandemya, ngan han iya mga pasista ngan rasista nga mga pitad. Nagin makusog an boses han kagiusan nga nananawagan nga diri ibotos hi Donald Trump ha eleksyon hadton Nobyembre. An US an mayda pinakadamo nga natapnan ngan namatay han Covid-19.

Ha Indonesia, gatos kayukot nga mga trabahador an naglansar hin 3 kaadlaw nga nasyunal nga welga ha 60 nga lokasyon kontra ha ginproponer nga pagtanggap ha mga benepisyong han mga trabahador nga naghahagudalan ha kontraktwalisasyon ha pagtrabaho.

Ha Thailand ngan Hongkong, gatos kayukot liwat an nagprotesta kontra ha sistema nga pulitika ngan matalumpiguson nga mga palisiya ha matagnasud nira. Inabot ha 100,000 katawo an tumabong ha pungkay han mga protesta nga nananawagan nga tanggalon an absoluto nga monarkiya ha Thailand. Ha Hongkong, nagdirudiretso an mga protesta kontra ha balaud ha ekstradisyong nga ginduduso han China. Ginpangunahan ngan gintambungan an duha nga kagiusan prinsipal han mga kabatan-unan.

Ha Israel ngan Lebanon, narunapulo kayukot an nagrali kontra ha pakyas nga baton han ira mga gubyrno ha pandemya, pagbagsak han ekonomiya durot han mga *lockdown* ngan kurapsyon han ira higtaas nga upisyal. Dugang nga ayuda an panawagan ha dagko nga protesta ha Spain ngan Turkey. Ha France, Italy, UK ngan Belgium, diin pinakagrabe an syahan nga serye han mga impeksyon, padayon an protesta han mga trabahador nga pankalibsugan para ha sadang nga sahod ngan proteksyon.

Hini la nga Disyembre, 50,000 an nagkatitirok ha France kontra ha brutalidad han pulis ngan rasismo. Ha Nigeria, madinaugon an kabatan-unan ha panawagan nga bungkagon an SARS (kapareho han yunit nga SWAT ha Pilipinas) nga lanong ha brutal nga mga pagtalapas ha tawhanon nga katungod.

Serye han mga paggios tikang pa han Marso an ginhimo han mga kabras ha Brazil, Mexico, Colombia, Guatemala ngan Chile para ha ayuda, badyet para ha mga serbisyo sosyal ngan dugang nga suporta ha mga trabahador nga pankalibsugan. Pinakadako hini an ha Chile diin masobra 120,000 nga raliyista an nagmartsa para ha katungod han kababayin-an ngan pagkunderan ha paghitaas han presyo ha pagkaon ngan tubig. Ha Colombia, nasyunal nga welga an baton han mga trabahador kontra ha pagtalapas ha tawhanon nga katungod ha butnga han paghitaas han ihap han mga natapnan han bayrus ha nasud. AB

An babaye ha gerra han katawahan

Damo nga batan-on nga kababayin-an an diri ginuhuna-huna an mga sakripisyo ngan ayat komo kaapi han Bagong Hukbong Bayan (BHB). Hul-os an determinasyon nira nga igpatuman an ira mga responsibilidad, komo kapantay ngan kabakyang han mga kalalakin-an nga mangaraway. Kalakip ha ira hira Paolin, Mimi ngan Jellyn, mga batan-on nga kababayin-an tikang ha magkalain-lain nga saray han katilingban, nga nakabiling hin pagkarawat ngan pagkapan-tay-pantay ha sakob han hukbo han katawahan.

Ka Paolin, rebolusyunaryo nga iroy

Myembro han komite ha propa-ganda ngan edukasyon ha usa nga prubinsya hi Ka Paolin. Naserbe hiya nga magtuturdo han mga kasa-ma nga diri maaram magbasa ngan magsurat. Nagtuturdo hiya hin mga pankultura nga pasundayag, mga kurso panmasa, ngan kurso han Partido.

Pareho mga namumuno nga kadre han Partido ngan BHB an iya mga kag-anak. Nagdesisyon hiya nga sumunod ha ira susbaranan han mag-18 na hiya. Didto na niya naki-lala an iya nagin asawa.

Temporaryo hiya nga gumawas agud talwas nga manganak ha butnga han balaud militar ha Min-danao. Grabe an nagin *stress* niya tungod kay maaram hiya nga diri rerespetuhon han mga sundalo an iya mga katungod bisan kun bag-o hiya nga nanganak. Tulo pa la kabulan an iya anak han ibilin niya ini ha iya matatapuran nga ka-uropan.

Dako nga sakripisyo kan Ka Paolin an pagbilin ha anak. Mga rit-rato na la han iya anak an iya balon han pagbalik niya ha yunit. Gintapo hiya hin mahugot nga hangkop han iya nanay. "Yana aram mo na kun kay ano nga iginbilin ko kamo kan Lola," pasuri nga sering han iya na-nay samtang nanunuro an luha.

Ka Mimi, baga-trabahador

Medik han usa nga platun hi Ka Mimi. Responsabilidad niya nga seguruhon an malibsog nga panla-was han mga kasama ngan an pag-mentiner han kalimpyuhan ha kam-po. Yana nga mayda pandemya, ak-tibo hiya ha mga ginlalansar nga *medical mission* ha ginlulupgop nira nga komunidad ngan kampanya ha

edukasyon hiunong ha Covid-19. Komo mangaraway, igin-kakalipay niya an pagtapod ha iya han mga residente han baryo nga iya ginseserbihan.

Tikang ha usa nga syudad hi Ka Mimi. Ha edad nga 18, sumakob hiya komo usa nga kontraktwal nga trabahador ha usa nga pabrika hin *palm oil*. Usa hini, ginswelduhan la hiya hin ₱180 para ha 12 kaoras nga pagtrabaho. Mas himubo ini hin ₱100 itanding ha sweldo han kalala-kin-an. Sugad han iba, diri hiya pwede lumingkod ha sakob han pabrika ngan mayda la hiya 30 mi-nutos nga pahuway ngan limitado nga panahon ha paggamit han ka-silyas. Waray hiya nakarawat nga pankalibsugan nga benepisyo.

Tungod ha barato nga ginsi-sweldo tikang ha ginsudlan nga kompaniya, naiduso hiya nga su-makob ha mga kontra-sosyal nga aktibidad agud buhion an iya anak. Mas grabe pa, ginkastigo hiya han iya asawa ngan ginkuryente pa hiya.

Una nga nakilala ni Mimi an mga kasama han umuli hiya ha pru-binsya. Didto niya nakaestorya an mga kasama. Tumambang hiya ha ginhimo nga pag-aram han mga ka-sama ha base ngan nagpabilin hin usa kasemana tubtub ha nagdesi-syon hiya nga magpultaym.

Ka Jellyn, Lumad

Upisyal ha suplay ha kumpanya ngan pampulitika nga instruktur ha platun hi Ka Jellyn, usa nga Mano-bo. Waray hiya manibag-o ha kina-buhi han hukbo tungod kay hiara hiya ha buruhaton ha kabubkiran. Ba-ta pa la hiya, nabulig na hiya ha iya

mga kag-anak ha buruhaton ha pa-nimalay ngan ha pag-aani hin ka-mote ha bukid.

Umapi hiya ha BHB hadton Nobyembre 2014, ha pangidaron nga 18. Hadton 2018, nakaupod hiya ha paglansar hin ambus ha usa nga yunit ha 66th IB diin 17 nga sundalo an napatay. Usa nga kasa-ma naman an namartir ha nasering nga engkwentro. Kundi waray ma-hadlok hi Ka Jellyn, lugod, dugang pa nga nagkusog an iya rebolusyu-naryo nga diwa. Pukaw hiya nga kaparte hini nga pakig-away, diin kaagsuban buhi-ngan-kamatayon an sitwasyon. Sugad pa man, tub-tub ha mahihimo, aram niya nga ki-nahanglan permi maghirot ngan sumunod ha mga regulasyon agud mapahilaba pa an pagserbe ha rebolusyon.

Sugad kanda Ka Paolin ngan Ka Mimi, labaw nga nakusog an komit-ment ni Ka Jellyn ha rebolusyon kun nakakaupod niya an masa ngan naaabat niya an ira hul-os nga pagtapod ha iya. Dako an kabaraka han masa para ha ira, labina han kapareho nira nga kababayin-an, ngan agsub hira pakianhan kun ma-kuri ba, kun diri ba hira nahahad-lok, ngan kun tiunan-o magin baba-ye ha sakob han gerra han kataw-han. Aram nira nga ha pagin ma-ngaraway nira, hinay-hinay nira nga gin-aatuhan ngan ginsalik-way an himubo nga pagkita ha ira nga mga kababayin-an. Ginpama-tud-an nira nga mayda hira kapas ha ngatanan nga aspeto han buru-haton, bisan ha buruhaton militar. **AB**

Nagsusulaysukay nga mga sundalo, gin-ambus

GIN-AMBUS HAN BAGONG Hukbong Bayan (BHB)-Camarines Norte an nag-oo-perasyon nga mga sundalo han 902nd Brigade hadton Disyembre 12 ha Sityo Manlapat, Baay, Labo, Camarines Norte. Ginronda nira an lugar bisan kahuhuman pa la han bagyo. Nakumpiska ha ambus an duha nga 9mm nga kalibre nga pistola nga Glock ngan walo nga bakpak. Duha nga sundalo an samaran.

Surigao del Sur. Ginpabuthan han BHB an kampo han CAFGU ha Km. 8, Barangay Puyat, Carmen hadton Disyembre 4. Pwersado nga ginpasurrender han mga sundalo an mga residente ngan ginrekrut komo CAFGU an kalalakin-an. Usa nga elemento an napatay.

Samar. Gin-ambus han BHB an sarakyan nga panpatrulya han pulis ha Barangay Logero, Marabut, Western Samar hadton Disyembre 10. Namatay hi P/Capt. Earl Hembro. Hadton Oktubre, tulo nga sundalo an napatay ngan usa an samaran ha lima nga operasyon haras han BHB ha Samar. Gintarget han mga opensiba an 19th IB ngan 43rd IB nga nanriribok ha mga barangay ha norte ngan weste nga parte han isla. Iginlansar an mga pangatake tikang han Oktubre 13-24 ha mga bungto han Pambujan ngan Silvino Lobos ha Northern Samar, ngan ha Matuguinao, Samar. Nakaengkwentro liwat habn mga kasama an 19th IB hadton Oktubre 28 ha Barangay Nagpapacao, Matuguinao diin duha nga sundalo an nasamaran.

Capiz. Duha nga sundalo han 12th IB an samaran kahuman hira pabuthan han BHB ha Sityo Buga, Siya, Tapaz hadton ikatulo nga semana han Nobyembre. Iginreklamo han mga residente han Tapaz an pag-okupar han 12th IB ha ira mga barangay nga nagresulta hin pag-*hamlet*, pwersado nga pagpasurrender, panarhug, ngan pan-gigipit ha mga upisyal han barangay nga igdeklara nga *persona non grata* an Partido ngan BHB.

Iloilo. Usa nga paramilitar an namatay ha magkasunod nga operasyon haras han BHB-Iloilo ha kampo han CAFGU ha Barangay Pudpud, Miag-ao hadton Nobyembre 3 ngan 4.

Pulis ngan militar, ginmanduan nga atubangon an kaso tungod ha “Antique 7 massacre”

GINMANDUAN HAN OMBUDSMAN hadin Disyembre 17 an tulo nga upisyal han pulis han Antique ngan usa nga upisyal han 301st Brigade nga atubangon an mga kaso nga kriminal ngan administratibo nga iginsalawad kontra ha ira han mga pamilya han pito nga istap han National Democratic Front of the Philippines-Panay. Ginpangunahan han nasering nga mga pulis ngan sundalo an pagmasaker ha pito nga istap han gintawag nga Antique 7 hadton katutnga han kagab-ihon han Agosto 15, 2018 ha Barangay Atabay, San Jose, Antique.

Iginbasar an reklamo ha otopsiya han Commission on Human Rights Forensic Center. An “Antique 7” amo hira Felix Salditos, Peter Mecenas, Jayson Talibo, Liezel Bandiola, Jason Sanchez, Eldie Labinghisa, ngan Karen Ceralvo.

Bag-o nga mga maniobra han mga Marcos

WARAY HUNONG AN mga maniobra han mga Marcos agud makabalik ha Malacañang. Pinakaurhi hini an pagsalawad hin reklamo nga *impeachment* kontra kan Supreme Court Associate Justice Marvic Leonen hadton Disyembre 7. Iginbasar an reklamo ha diri kuno pagsusumite ni Leonen han iya *statement of assets, liabilities and net worth*.

Ikaduha na ini ha mga kaso nga mayda larang nga patalsikon hi Leonen agud mahatagan hin pagpabor ha elektoral nga protesta ni Ferdinand Marcos Jr. kontra kan Vice Pres. Leni Robredo. Antes hini, iginbasura na han korte an petisyon nga *quo warranto* ni Solicitor General Jose Calida kontra kan Leonen.

Hustisya para kan Ka Alvin Luque!

Hustisya an panawagan han Partido Komunista ng Pilipinas ha pagpatay han mga berdugo han 4th ID kan Alvin Luque (Ka Joaquin Jacinto) ngan han iya sibilyan nga kaupod hadton katutnga han kagab-ihon han Disyembre 10 ha Barangay San Agustin Sur, Tandag City, Surigao del Sur. Hi Ka Joaquin hadto anay tagapagyakan han National Democratic Front-Mindanao. Sukwahi ha pahayag han militar, imposible nga makapan-ato hiya tungod kay paralisado ngan nagpapaupay pa hiya han mahitabo an krimen.

Hi Ka Joaquin tikang ha Davao City. Nagin presidente hiya han konseho ha Ateneo de Davao University hadton estudyante pa hiya. Tikang han dekada 1990 tubtub dekada 2020, nagin kilalado hiya nga lider han Bayan – Southern Mindanao. Mayda panahon nga kumandato hiya komo konsehal han Davao City. Nagtikang hiya nga pag-initan han pangunahan niya an mga rali kontra ha rehimen Arroyo. Pautro-utro hiya nga gin-*red-tag*, gintarhug ngan ginsalawdan hin hini-mu-himo nga mga kaso nga kriminal. Bumalhin hiya ha Cagayan de Oro City, kundi padayon pa gihapon hiya nga gin-gipit. Agud makalikay ha pulitikal nga pan-gigipit, temporaryo hiya nga tumig-ob ha usa nga base gerilya han Bagong Hukbong Bayan han 2007 tubtub nga nagdesisyon hiya nga magpultaym ha hukbo.

Hadton 2009, igintuinan hiya nga makabakyang ni Ka Oris agud pakusgon an NDF-Mindanao. **AB**

Pasko han kakurian ngan gutom

Usa ha mga pinakaginhuhulat nga okasyon han mga ordinaryo nga Pilipino kada tuig an Pasko. Pinakaispesyal nga parte hini an *noche buena*, diin nagtitirok an mga kaapi han pamilya agud magsaro ha kaagsuban ispesyal nga handa nga pagkaon ngan magselebrar. Kundi yana nga panahon han pandemya, damo nga pamilya an naaraba nga diri na mapapadayon ini nga tradisyon durot han krisis nga sobra siyam kabulan nga nanlasurbo ha nasud. Kadam-an ha ira narawayan hin pakabuhi ngan kita durot han *lockdown*.

Kalakip ha ira an drayber han dyip nga hi Gerald. "Yana nga Pasko, diri ko pa aram kun ano an plano ko tungod kay gipit, ngan diri man liwat ako makakabyahe," sering niya. Iba ini ha naglabay nga mga tuig diin nakakagplano na hira kun ano an ihahanda antes pa man umabot an Pasko.

Nagtikang nga lumaprak an panginabuhi han iya pamilya han igdiri na an pagbyahe han mga dyip nga pumasada ha ngaran han *lockdown*. Kalakip hiya han 200,000 nga drayber nga diri pa gihapon makakabalik ha pagbyahe tubtub yana.

"Kun hadto magrasa an ginkaon namon sugad han manok ngan baboy, yana nga nagkapandemya grabe kamakuri. Mayda mga panahon nga natapod na la kami ha ayuda. Danay, pauru-utro na la an sura: mga delata, nudels ngan isda," sering niya. Sugad nira, duha ha kada lima nga pinakakablas nga pamilya nga Pilipino an nakaeksperyensya hin gutom yana nga pandemya, samtang an usa ha kada lima an nakaeksperyensya nga diri kumaon ha bug-os nga adlaw.

Napiritan liwat hiya nga paundangon ha pag-eskoyla an iya nag-uusahan nga anak, sukwahi ha karuyagon han iya anak. Sigon ha usa nga pag-aram nga ginhimo han World Bank ngan National Economic and Development Authority hadton Agosto, 20% la ha naeskoyla antes han pandemya an nakadirudiretso han ira pag-eskoyla. An 80% han mga kag-anak nagsering nga pabalik na la nira ha pag-eskoyla an ira mga anak kun utro na nga mag-abre an mga eskoylahan.

Araba naman han paragtaho nga hi Win-win nga labot ha gipitan, diri nabubug-os an ira pamilya tungod ha mga restriksyon ha pagkakwarintina. "Baga hin mas masurub-on an Pasko namon yana kay diri kami kumpleto," sering niya. Itanding hadto, diri na makakaupod han lima niya nga anak ha pagtapo han Pasko an ira mga lolo, lola, kapaturan, ngan mga dada ngan bata. Sugad ni Gerald, prinsipal nga nakasarig an iya pamilya ha ayuda nga pagkaon ha panahon han *lockdown*.

Kalakip hira Gerald ngan Win-

win ha 40% han mga trabahador nga nagsumat han pagbagsak han kita tungod ha pandemya. Ginngaranan hira nga "bag-o nga kablal" han World Bank, usa nga kategorya nga nagtutudlok ha usa nga seksyon han katilingban nga narawayan hin kita o trabaho tungod ha pandemya.

Gipit gihapon an gudti nga negosyante ha impormal nga sektor. Usa hini hi Tam, nga nag-aro hin sagdon ha iya sangkay kun tiunan-o pasasadangon an ₱1,000 nga badyet para ha Pasko. "Asya la iton an badyet kay an iba igparalit hin bugas," sering niya. Sagdon ha iya han kadam-an: Pumalit hin manok tungod kay amo an pinakabarato ha ngatanan nga karne yana nga bulan. Itanding ha karne nga baboy nga ₱320 an kilo, aada la ₱210 an usa kakilo han manok. Hadton naglabay nga bulan, inabot ha 3.3% an tantos han implasyon, diin pinakahitaas nga nag-umento an presyo han pagkaon.

Diri ngatanan mayda igparalit hin panhanda. "Maupay ka pa, mayda panhanda, kami makaturog la," baton kan Tam han iya sangkay nga hi Lani. Tikang han lumasurbo an pandemya, nagtikadamo an ihap han waray makaon ngan natapod na la ha bulig han singbahan ngan mga pribado nga institusyon. Sigon ha mga una nga report, aada ha 54% han mga kablal nga pamilya an nasering nga diri nira akos pumalit bisan han pinakabatakan nga panginahanglan sugad han pagkaon.

Pangilal-an ini han padayon nga paghitaas han ginhahatagan hin pagkaon han mga organisasyon nga matinambuligon ngan han singbahan. Usa hini an gindudumara nga *soup kitchen* han Society of Divine Word nga nagpapakaon hin masobra 1,000 katawo, lima kaadlaw ha kada semana, tikang ha 250 la damo hadton Abril. "Damo ha ira waray mga urukyan," sigon ha usa nga padi nga nagdudumara han *soup kitchen*. "Kundi nagtikadamo na gihapon an mga narawayan hin trabaho nga nadaup ha amon tungod ha desperasyon." AB

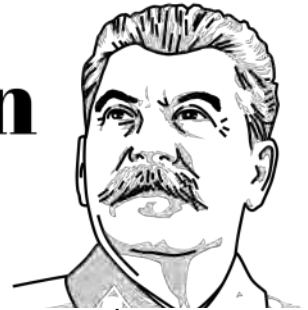
1 HA KADA 4

nga tawo ha bug-os nga kalibutan an posible diri mabakunahan kontra Covid-19 tubtub 2022.

Surok: John Hopkins Bloomberg School of Public Health

Joseph Stalin

(Disyembre 21, 1878-Marso 1, 1953)

Marxista-Leninista nga eksperto nga namuno ha Communist Party of the Soviet Union (CPSU) han 1924-1953. Hiya an sumaliwan kan V.I. Lenin ha pamumuno ha syahan nga paghasog han katawhan ha dalan han sosyalismo.

1,114

la ha

61,000 nga eskoylahan

an plano nga abrehan para ha aragtubang nga klase ha Enero.

2.4

kamilyon nga bata

an nagugutom ha UK, ika-5 nga pinakariko nga nasud ha bug-os nga kalibutan.

(Ha syahan nga higayon, masulod an UNICEF ha UK agud magpakaon hin mga gutom nga bata.)

50%

han mga pamilya nga nakasarig ha remitans

nakarawat han mas gudti yana nga tuig. 11% ha ira an waray bisan ano nga nakarawat.

Surok: World Bank/NEDA, Agoto 2020

7.3 KAMILYON

nga trabahador nga Pilipino an gintatantiya nga mawawarayan hin trabaho

tungod ha epekto han digitalization ngan Covid-19 lockdown

Surok: International Labor Organization, 2020

An digitalization amo an pag-automate (paggamit hin kompyuter o robot) ha paghimo hin trabaho sugad han pagkwenta, customer service ngan iba pa.

\$7.2 TRILYON

kabug-usan nga balor han Google, Facebook, Amazon, Apple, Microsoft.

Dumako ini hin 46% yana nga 2020 samtang natikagrabe an kakurian ngan kagutom ha bug-os nga kalibutan.

Mga trabahador nga matatangal ha pinakadagko nga airline

Lufthansa Air (Germany)	29,000	Air Canada	20,000
United Air (US)	36,000	British Air	12,000
America Air (US)	25,000	Air France-KLM (France)	12,500

Pag-isa han kapas han sistema nga pankalibsugan

Ikaduha ha ha duha-kaartikulo nga serye kasumpay han nalalain nga baton han estado ngan katawhan han Cuba ha pandemya nga Covid-19

Usa ha mga napurot nga leksyon han Cuba ha pagsurapo han pandemya nga Covid-19 an panginahanglan nga isahon an kapas han sistema nga pankalibsugan agud saluhon an mga pasyente nga aada ha seryoso ngan kritikal nga kahimtang. Gin-ngangaranan ini nga *intensive care*, usa nga espesyalisado nga buruhaton diin nakasarig an kinabuhi han mga pasyente ha istrikto nga mga medikal nga proseso nga pag-ataman.

Ha butnga han pandemya, ginpakusog han Cuba an mga *intensive care unit* (ICU) ha magkalain-lain nga ospital ngan pasilidad. Iginduso hini an pagpauswag han bag-o nga mga teknolohiya ha medisina ngan pagpahiaran ha mga personel. Gin-hahatagan hini hin importansya an papel han mga nars, nga ginkikilala komo mapagdesisyon ha paghuwas han mga pasyente. Subay ha plano han estado, iginpapatuman an pagpadamo han kama ha mga ICU ngan pagkumpleto ha mga serbisyo hini tikang 2021 tubtub 2026.

Nag-andam an Cuba ha pinakamaraut ngan pinakamakuri nga senaryo hadton una nga pag-atake han pandemya. Sigon ha usa nga artikulo han *Granma*, upisyal nga mantalaan han Partido Komunista han Cuba, ginsunod han mga doktor han Cuba an iginlatag nga mga protokol nga nakabasar ha eksperyensya han bug-os nga kalibutan, samtang dirudiretso nga ginpapauswag ini tikang ha mga leksyon han kalugaringon nga praktika. Iginhaum nira ha partikular nga kinaiya han ira katilingban ngan sistema nga pankalibsugan, sugad liwat ha indibidwal nga mga sakit an ira pagbaton ha kada kaso han nagkakasakit. An gintirok nga mga eksperyensya hini an naghatag ha ira hin kusog ngan kumpyansa ha pagpatuman han mga protokol ngan pag-eksperimento ha paggamit hin medisina.

Diri bisan san-o lumahos ha kapasidad han sistema nga pankalibsugan han Cuba an pandemya,

ngan bisan makausa waray mapuno an mga ospital hini. Nalikyan han Cuba an pagkasakit han mga trabahador panlawas ha mga gin-ngangaranan nga "red zone" o mga lugar diin mas hitaas an tantos han impeksyon. Waray bisan usa nga doktor o nars an namatay tungod ha bayrus. Tungod ini kay istrikto nga ginpapatuman han mga pitad ha *biosecurity* ngan hugot nga ginsusunod an mga protokol. Naungbaw ha ranggo han mga *frontliner* an diwa nga pagpubligay ngan pag-ataman ha kada taga ha pagseguro han kalimpyuhan, sakto nga higamit ngan distribusyon han pagkaon.

Ha kagrabihon han pandemya, pinakahitaas na an unom nga pasyente nga napatay ha bayrus ha usa kaadlaw. Tikang Mayo, pausa-usa na la an diri nasasalbar han mga doktor. Waray namatay bisan usa nga bata, tinedyer o burod. Nagin posible ini tungod ha hul-os nga pagsarig ha pagsunod han katawhan nga Cubano ha mga palisiya han ira estado. Ngatanan nga protokol nakasurat. Direkta ngan klaro an mga palisiya. Nagpatuman an midya hin yawe nga papel ha agap nga pagpasamwak han tukma nga impormasyon.

Ini nga eksperyensya ha Cuba la makikita, diin hitaas an pampulitika nga katindog han estado agud lapayan an usa nga internasyunal nga krisis nga pankalibsugan. Kaparte han ira pagkaurusa an agap nga pagbaton han mga siyentista ngan industriya ha *biotechnology* ha

pag-aram ngan pangaliskay han mga pamaagi agud malapayan an pandemya. Usa ha dagmit nira nga gin-asikaso an pagpauswag han kalugaringon nga bakuna. Ha presente, duha na an aada ha balitang han *clinical testing*: an Soberana 01 ngan Soberana 02.

Aktibo an Cuba ha pagpadara hin doktor ngan iba pa nga trabahador nga pankalibsugan ha magkalain-lain nga parte han kalibutan. Gintatagad han estado ngan katawhan han Cuba an medikal nga pagbulig komo kaparte han ira internasyunalista nga responsabilidad. Aada ha 53 nga brigada an mga propesyunal an nakapailarum han Henry Reeve Medical Contingent an nakadisponer ha 39 nga nasud, dugang pa ha mga trabahador nga pankalibsugan nga mga Cubano nga hadto pa nagseserbe ha 58 nga nasud. Natuod an Cuba nga pinaagi la ha kooperasyon ngan internasyunal nga pakig-usa matatalwas an bug-os nga katawhan han kalibutan.

Ini ngatanan nagin posible ha luyo han grabe nga mga blokeyo ha ekonomiya nga igin-imponer han US kontra ha Cuba ha naglabay nga unom kadekada. Nagdurot an blokeyo hin pagkawara han \$3 kabilyon nga pondo para ha sistema nga pankalibsugan han Cuba. An mga restriksyon ha pakignegosyuhay nakakaulang ha pagbulig han Cuba kapareho hini nga gudti nga nasud. **AB**